

O lidské mysli a konfliktech civilizací

www.junaak.cz

Sociální instituce

System rolí, předpisů a očekávání

Regulátor chování nahrazující instinkt

Je naprosto nemyslitelné dělat to jinak!

Instituce poskytují procedury, jimiž se vytvářejí vzory lidského chování a jimiž je toto chování nuceno probíhat v kolejích, které společnost považuje za žádoucí. Tyto vzorce se jeví jako jediné možné a zdánlivě neměnné.

Arnold Gehlen

Jednání zvířat je řízeno instinkty. Lidé ale instinkty nemají, přinejmenším je nemají v takové podobě, aby umožňovaly okamžité rozhodování. Nicméně přesto jsme schopni řešit nejrůznější situace, aniž bychom museli pokaždé provádět analýzy, srovnávat možnosti atd.

Jak ukázal před desítkami let německý antropolog Arnold Gehlen, zvířecí instinkty nám nahrazuje to, co nazval „institucí“ a čímž v tomto kontextu není míněna represivní organizace, nýbrž komplexní návod, jak určitou situaci řešit.

Americký sociolog Peter L. Berger to popisuje tak, že když mladý muž vidí atraktivní dívku, ozývá se v jeho mozku tichý hlas (respektive tendence jednat určitým způsobem). A nejedná se jen o čistě biologické puzení (i když to samozřejmě také hraje významnou roli). Ten tichý hlas obsahuje návod, jak se dívky svádí, jak se buduje romantický vztah a případně, jak se připravuje manželství. Tento návod není biologický, i když se o určité biologické základy opírá. Je něčím, co se ten mladý muž mimoděk naučil svým pobytem ve společnosti. Takových institucí - komplexních návodů, jak jednat,

jak působit na okolí, jak se cítit atd. – máme stovky. Všichni známe instituci chození a manželství, ale také instituci nevěry a případně instituci rozchodu. Instituci učitelství, rodičovství, sourozenectví, přátelství, instituci sousedských vztahů, instituci odměňování dobrého chování, instituci trestání provinění, instituci odpuštění atd.

Instituce jsou něčím, o čem nepřemýšlíme. Pokládáme je za naprosto samozřejmé a přirozené a zpravidla nás vůbec nenapadne jednat za jejich hranice. Toho mladého muže kupříkladu nenapadne zahájit komunikaci s tou dívkou tím, že ji bolestivě kousne do ucha. Leda by přicházela ke slovu relativně nová instituce okázalého uplatňování kreativity, případně boje proti buržoazním normám.

Sociální situace

- Nejde o fyzickou realitu, ale o to, jak jí účastníci rozumí
- Definovaná společným očekáváním
- Ten, kdo situaci definuje, ten ji ovládá

Součástí těchto komplexních návodů je prostředí, kde všechno probíhá. Opět platí, že nejde ani tak o fyzickou realitu, ale o společné porozumění a sdílená pravidla. Bez toho by nikdo nedokázal hrát svou roli (k tomu se dostaneme vzápětí).

Učitel by například nebyl schopen přednášet, pokud by jeho studenti nesdíleli stejnou definici situace (v tomto případě je tou situací přednáška). Pokud by kupříkladu učitel přišel s úmyslem přednášet a jeho publikum situaci definovalo jako striptýzové vystoupení, pak by na něj pravděpodobně pískalo, častovalo jej výkřiky typu „tak to rozbal“, případně komentovalo jeho postavu. Nebyl by schopen přednášet a situace by se buď zcela rozpadla (učitel by odešel) nebo by jedna ze stran vnutila té druhé svou definici situace. Učitel by mohl použít různé vyhrůžky a přinutit studenty chovat se jako na slušné přednášce. I když je teoreticky myslitelné, že pokud by jednalo o přednášku ve veřejných hodinách, sešly se určité lidské typy, roli hrál alkohol atd., převážila by definice publika.

„Kdo má možnost definovat situace, ten ji ovládá“ - je klíčové zjištění. Máme teď přátelský rozhovor? Nebo se zkouší a vy máte důvod se bát? Co je v rámci situace druhé straně dovoleno? Co se od ní očekává? To všechno je možné změnit tím, že situace začne být definována jinak.

Ukázkovým příkladem je přepadení banky, jak je známe z filmů a jak se nejspíš odehrává ve skutečnosti. Lidé hrají role zákazníků a různých zaměstnanců a příchod člověka se zbraní na tom nemusí nic změnit. Možná to je jenom nějaké představení. Nebo ten člověk obchoduje s hračkami. Nebo něco jiného.

Lupič tedy musí jasně a rázně vyhlásit změnu sociální situace. Tohle je přepadení! Slyšíte, přepadení! Všichni k zemi! Jinak se bude střílet!

Mění se sociální situace, nově se definují role. Už není zákazník, slečna u přepážky a šéf. Už tu jsou lupiči, rukojmí, policisté, možná stateční zachránci a další. Tedy za předpokladu, že se lupiči podaří svou definici situace prosadit. Jinak by se mohlo stát, že po jeho výkřiku lidé zatleskají, případně si zaťukají na čelo a budou pokračovat ve svých dosavadních rolích. Možná bude únosce dokonce nucen někoho zabít, než svou definici situace prosadí.

Sociální role

- › Komplexní návod jak jednat a jak působit
- › Každý člověk hraje více rolí
- › Role založena na očekávání, že ostatní budou hrát své role
- › Různí lidé hrají stejnou roli různým způsobem (*včetně ztotožnění a odstupu od role*)
- › Možnost konfliktu rolí
- › Osobnostní předpoklady pro hraní určité role (fyzické a mentální hranice)
- › Osobnost můžeme definovat jako schopnost hrát určité role

Tím se dostáváme k sociálním rolím. Veškerou společenskou interakci můžeme popsat v termínech společenských rolí.

Společenská role zahrnuje:

- Návod, jak se má aktér chovat
- Co má cítit. Pokud by žena v romantickém vztahu například necítila silné sympatie k tomu druhému, ideálně v kombinaci se vzrušením, připadala by si cynická a možná nečistá. Případně by mohla začít hrát jinou roli a mohlo by se přijít v instituci vztahu pro peníze, kde jsou vymezeny role zlatokopky a hejla.
- Jaký dojem má vyvolávat v lidech kolem, což zahrnuje oblékání, úpravu těla, ale také spoustu drobných náznaků, které neustále vysíláme. Podstatné je, že každá role je hrána v nějakém společenském kontextu a podílí se na ní i okolní společnost. Včetně role poustevníka.

Zajímavá otázka související s hraním společenských rolí zní. Kdy nehrajeme žádnou roli? Kdy jsme to skutečně jen my? Obávám se, že odpověď bude pro mnohé neuspokojivá. Určitou roli hraju, i když spím (třeba vedle své manželky, kde mohu hrát roli manžela po 30 letech manželství nebo roli dychtivého novomanžela) nebo když sedím na záchodě.

Neexistuje něco jako naše autentická osobnost schovaná za rolemi, která by mohla být od rolí oproštěna. Spíše je tomu tak, že naše osobnost je projevuje

- a) Způsobem, jakým role hrajeme
- b) Tím, jaké role jsme schopni hrát a jaké nikoliv. Ne každý z nás by dokázal být tvrdým ředitelem. Ne každý z nás by dokázal být nájemným vrahem. Někteří z nás nejsou schopni

hrát roli rodiče (nebo se tak aspoň cítí). Někdo není schopen hrát roli aktéra homosexuálního vztahu. A tak dále.

Podstatný je i konflikt rolí. Nemusí se jednat jen o tak často diskutované případy, kdy stejná osoba hrála roli zábavného kamaráda, něžného milujícího otce a brutálního dozorce v koncentračním táboře. Stačí daleko mírnější případ, kdy stejný člověk hraje role vězeňského dozorce a bratra odsouzeného. Nebo role šéfa a strýce nového zaměstnance. Nebo role matky a vášnivé manželky.

Někdy takové konflikty vedou k postupné změně vymezení role. Vezměme třeba konflikt rolí spočívající v tom, že stejný člověk by měl jako zaměstnanec trávit večer na pracovišti a jako otec by se měl věnovat rodině. Role otce je nově fakticky vymezena tak, že její součástí jsou večery na pracovišti, vyčerpání, dohadování s manželkou atd. – mnozí by měli bez toho pocít, že pro rodinu nedělají dost.

Socializace

- › formování osobnosti
- › Učíme se vnímat svět kolem sebe a dávat věcem význam
- › „zrcadlové já“
- › začleňování do společnosti
- › osvojování si (internalizace) vzorců chování a vnímání
- › KLÍČOVÝ VÝZNAM LIDÍ A JAZYKA

Někde se můžete dočíst, že socializace je začleňování člověka do společnosti. Ale výstižnější je formulace již zmíněného Petera L. Bergera, podle nějž je socializace začleňování společnosti do člověka. Jde o to, že společenské normy, instituce, role, situace, hodnoty a všechno ostatní jsou „obtištěny“ do kusu biologického materiálu, kterým je nově narozený človíček.

Toto „obtiskování“ se děje skrze tisíce drobných interakcí, které dítě absolvuje s maminkou a dalšími lidmi ve svém okolí. Klíčovou roli v tom hraje jazyk. Tím, že se jej naučíme (jak slovní zásobu, tak vztahy mezi slovy a mezi různými způsoby jejich používání), tím si osvojujeme neuvěřitelnou zásobu přesvědčení a kulturně daných návodů.

To vše formuje náš mozek do té míry, že nám to vše připadá naprosto přirozené a že je pro nás nemyslitelné, aby věci byly jinak. I naše vědomí sama sebe (a tudíž naše identita) je tím formována.

Není tedy obtížné porozumět tomu, že pokud by stejné nemluvně bylo vychováno nikoliv v českých zemích, ale třeba mezi tichomořskými lidojedy nebo v Číně nebo radikálně muslimské komunitě v Bruselu, bylo by formováno do úplně jiné osobnosti.

Jiné instituce, jiné role, jiné situace, jiné formy sociální kontroly atd. – to je také úplně jiný člověk.

Jak je v tomto ohledu lidský mozek flexibilní, to dobře ukazují případy „vlčích dětí“, tedy nemluvnat, které byly vychovány ve vlčí smečce. Na rozdíl od literárního Mauglího si osvojily vlčí vnímání světa a vlčí chování, a to se nepodařilo změnit ani po odchytu.

Společnost nejen, že kontroluje naše chování, ale vytváří naši totožnost, naše myšlenky a city.

Peter L. Berger: Pozvání do sociologie

Nejlépe by se to dalo popsat jako kruh. Tím, že respektujeme nepsaná civilizační pravidla a předpisy (včetně vymezení rolí, situací atd.), tím je udržujeme při životě. A ta pravidla zase formují náš mozek, takže z nás dělají bytosti, kterým to připadá přirozené, které se v tom cítí bezpečně a které jsou ochotny ta pravidla nejen dodržovat, ale také bránit, když to bude zapotřebí.

Bráníme normální svět. Ovšem s tím, že když si Číňan brání svůj normální svět, není to stejný normální svět, který si brání Evropan.

KULTURNÍ ŠOK

- › Reakce jedince na přechod do jiné kultury
- › Časté pocity intenzivní úzkosti (při velkém rozdílu mezi kulturami)
- › Nejde jen o požadované chování, ale o celkový pohled na svět
- › Zhroucení představy o vlastní identitě
- › V menší míře třeba i při změně zaměstnání nebo sportovního oddílu

Tím je také dán „kulturní šok“, který prožívají lidé, kterým se stane, že se dostanou do radikálně jiného kulturního prostředí. Představte si třeba jemného intelektuála, který musí každodenně prokazovat svou kultivovanost a který se náhle dostane do vězení mezi otrlé kriminálníky. Nejde jen o to, že se musí naučit rozumět novým slovíčkům a že si musí osvojit některé nové způsoby chování. Dramatičtější změna je uvnitř. Co bylo dosud nemyslitelné, to je běžné. Co bylo pokládáno za odporné, to se každý den dělá. Člověk musí změnit svou představu o světě a často se také mění i jeho identita. Zejména pokud je to změna mnohem radikálnější. V krajním případě třeba taková, že se člověk z našeho civilizačního okruhu dostane mezi lidožrouty.

To je proces velmi bolestivý a není divu, že mnozí dávají v takové situaci přednost sebevraždě, případně, že dochází ke zhroucení osobnosti.

Otázka porozumění!

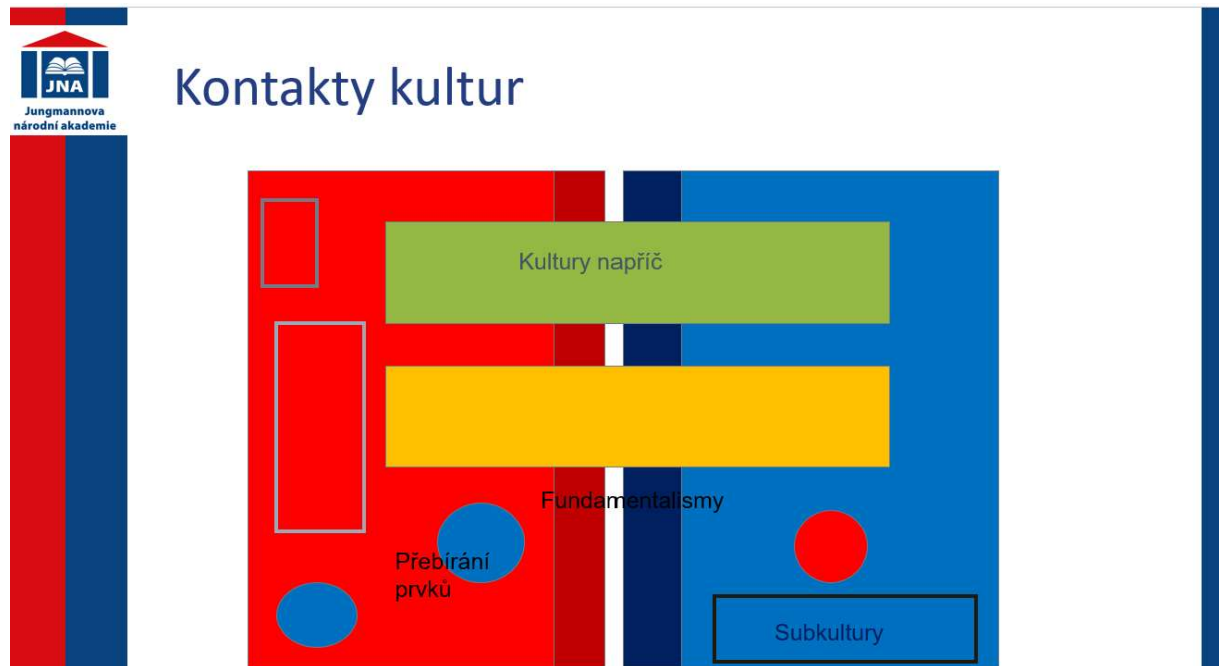

Tato jinakost do značné míry vysvětluje, proč je porozumění mezi civilizačními okruhy tak obtížné. Vidíme cizí artefakty (hmotné předměty), pozorujeme hraní cizích rolí v rámci cizích institucí, slyšíme o cizích hodnotách a v naší zkušenosti není nic, co by tomu odpovídalo. Hledáme tedy podobnost s něčím naším a to může být zcela zavádějící. Nicméně my máme pocit, že rozumíme.

Navíc tomu zpravidla bývá tak, že stejná instituce může v rámci jiného civilizačního vnímání znamenat něco úplně jiného. Rozumíme tomu, kdo nevěříci. To ale vůbec neznamená, že bychom dokázali chápat, jak se pravověrný muslim dívá na kafíry a dhimmí. Že i my máme babičky a dědičky, z toho ještě nevyplývá, že porozumíme instituci předků v čínské civilizaci. A tak dále.

Že taková kulturní slepota zasahuje i profesionály, to mimo jiné ukazuje případ Margaret Meadové, svého času nejslavnější antropoložky na světě. Na přelomu 60. a 70. let vydala řadu publikací, ve kterých ukazovala, že primitivní kultury (ona sama výraz „primitivní“ nepoužíval), kde neexistují žádná sexuální omezení, jsou velmi mírumilovné a bezkonfliktní. Její poznatky vzbudily široký ohlas a sloužily jako argument pro podporu nejrůznějších kulturních a politických aktiv odpovídajících atmosféře konce 60. let. Postupně se však nacházeli i tací, kteří si nad poznatky Meadové kladli otazníky. Za stejnými kmeny tedy vyrazili další badatelé a docházeli k úplně opačným závěrům! Tam, kde Meadová psala o sexuální svobodě, tam nacházeli striktní kultury panství. Jeden antropolog dokonce našel domorodce, který před mnoha lety hovořil

s Meadovou a zpětně tvrdil, že ji chtěl potěšit. Zkrátka, ukázalo se, že Meadová nedokázala pochopit kultury, které zkoumala a místo toho promítala vlastní politické a společenské názory. Dějí-li se takové věci špičkovým antropologům, jakému riziku omylu jsou vystaveni ti, kdo chtějí komentovat dění v jiných civilizacích na základě pár knih, článků či videí.

Co se děje tam, kde se různé kultury stýkají?

Na hranicích se zpravidla vytváří fundamentalismy. Lidé, kteří jsou konfrontováni s jinakostí, se více přimykají k vlastním hodnotám a radikalizují se. Muslimové, kteří jsou v denním kontaktu se západní civilizací, jsou radikálnější než ti, pro které je islámské právo a islámská víra nezpochybněnou samozřejmostí. Stejný princip se ale týká všech civilizací a kultur.

Kromě toho existují kulturní vrstvy, které probíhají napříč civilizačními okruhy. Peter L. Berger svého času formuloval čtyři takové zcela globální kulturní vrstvy.

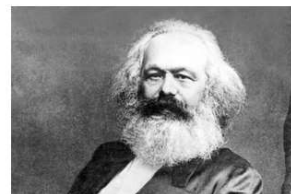
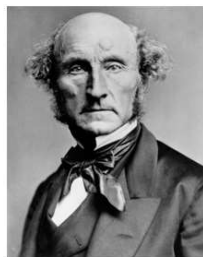
- Manažerská kultura bílých košil a kravat, investic, zisků a obchodních procesů,
- Neziskovková kultura volných svetrů a frází o boji proti nespravedlnosti a vykořisťování
- Kultura McDonaldů, západních produktů a hollywoodských filmů.
- Kultura amerického evangelikálního křesťanství, jehož sbory jsou zakládány na celém světě.

V 80. a ještě v 90. letech si mnozí dělali naděje, že to postupně povede ke kulturnímu sblížení civilizačních okruhů. To se ale nestalo.

Kromě toho jednotlivé kultury přebírají prvky jiných kultur, ale zasazují je do jiného kontextu a dávají jim svůj význam. My na Západě využíváme jógu, indickou kuchyni, japonské bojové sporty a mnoho dalšího, aniž bychom s tím přebírali jejich pohled na svět, jejich instituce, hodnoty a sociální normy. Totéž platí naopak – původně západní technologie, obleky s kravatami a dokonce ani křesťanství nemusí znamenat sblížení. Mnohdy jsou prvky západní kultury zasazovány do úplně jiného kontextu.

Evropské myšlení od osvícenství

- › Vývoj na Západě se týká celého světa
- › Některé oblasti zpožděné
- › Od barbarství k civilizovanosti
- › Západní pojetí času
- › Např. sekularizace
- › Všude stejné ekonomické (i společenské) síly

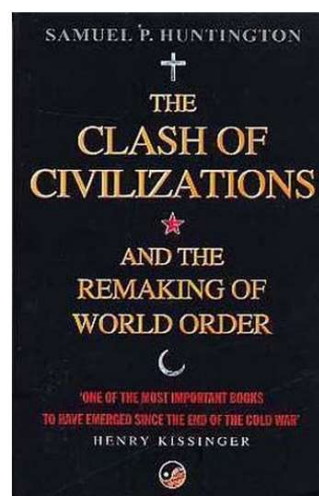

To vše ale dlouho nebylo zřejmé mimo okruh antropologů a badatelů podobných oborů. Technologická, vojenská, politická i hospodářská převaha Západu byla v 19. století tak drtivá, že jsme mohli snadno podlehnout iluzi, že nic než Západ vlastně neexistuje. Jen zaostalé regiony a zaostalá etnika, která s naší pomocí dosáhnou dospělosti. Bralo se za naprosto samozřejmé, že trendy, který vidíme v Evropě, se budou dříve či později týkat celého světa. Celý svět je na stejné cestě od tmářství k pokroku. Celý svět spěje ke stejnému ekonomickému modelu. Celý svět přijme stejné pojetí svobody a stejný vztah k západní vědě. Tak to viděla i naprostá většina významných myslitelů. O tom se nediskutovalo.

Příslušníci jiných civilizací se většinou velmi povrchně přizpůsobili. Začali nosit stejné byznysové oblečení a používat stejné fráze. Podlehli jsme přesvědčení, že za tou slupkou jsou stejně smýšlející lidé. Že jejich vlastní původní civilizace fakticky zanikly. Byl to omyl.

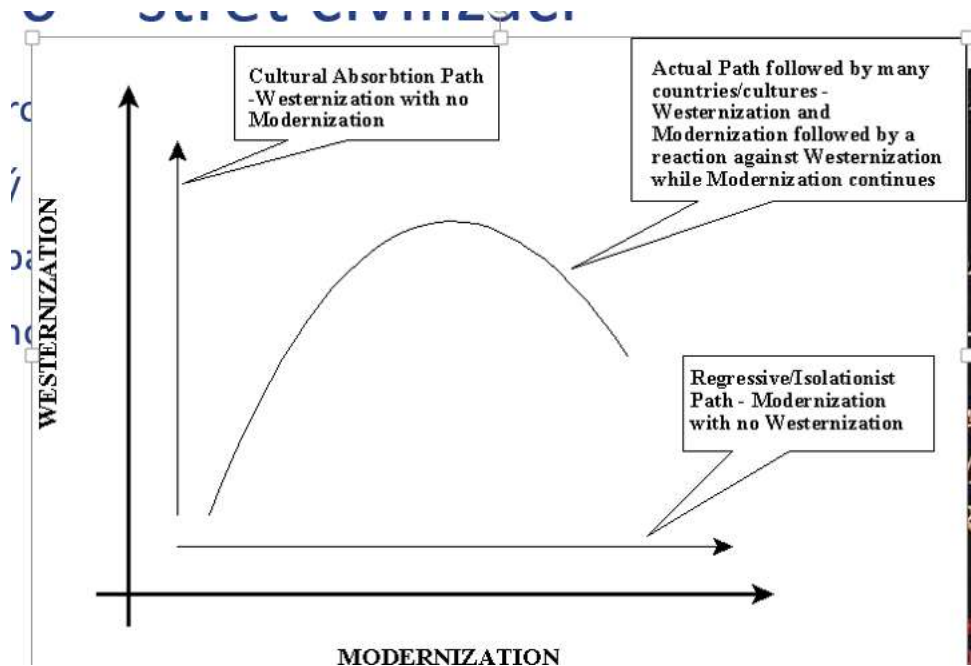
1996 – střet civilizací

- › Svět rozdělený na různé civilizační okruhy
- › Každý se vyvíjí podle jiné logiky
- › Pozápadnění odeznívá
- › Prognóza: Války primárně na hranicích civilizací

Až na přelomu 80. a 90. let 20. století si někteří začali všimnout, že svět se chová jinak. Průlomovým momentem bylo vydání *Střetu civilizací* v roce 1996. Jeho autor, americký politolog Samuel Huntington v té knize tvrdí, že svět je fakticky rozdělen do několika civilizačních okruhů (anglicky „civilisations“) a že každý civilizační okruh se vyvíjí podle zcela jiné logiky. Každý z nich zastává jiné hodnoty a každý z nich míří jiným směrem.

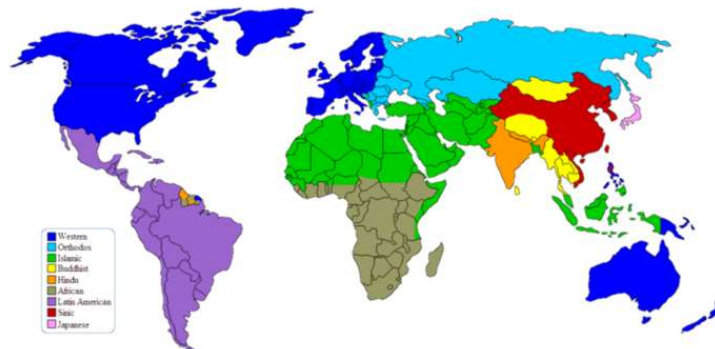
Na základě toho, co víme o kultuře, institucích, situacích, rolích a hodnotách, tak nás to nepřekvapuje. Když jsou lidé v určité zemi formováni jinak, i politika tam nutně musí být jiná.

Na tomto grafu Huntington vysvětluje své pojetí vývoje nezápádních civilizací. Zpočátku je tomu tak, že přebírají západní technologie, a s nimi i západní pohled na svět (včetně hodnot politických, jako je svoboda). Civilizace se skutečně sblíží. To je levá polovina grafu, kde křivka stoupá nahoru.

Od určitého bodu ale neevropská civilizace nadále přebírá západní technologie nebo je dokonce sama rozvíjí, ale přestává akceptovat západní pohled na svět. Vrací se naopak ke svým kulturním a myšlenkovým základům. Pravoslavná civilizace je více pravoslavnou, než byla před generací. Čínská civilizace je víc čínskou, než byla před generací. Islámská civilizace je víc islámskou, než byla před generací. To znázorňuje pravá část grafu, kde se křivka nadále pohybuje doprava (přibývá modernizace), ale zároveň klesá (ubývá pozápádnění). Rozdíly mezi civilizacemi rostou.

Huntington také předpověděl, že vstupujeme do období, kdy bude většina vojenských konfliktů probíhat na hranicích civilizačních okruhů. To se stalo na Balkáně, to se děje na Ukrajině, ale to se děje také v subsaharské Africe (konflikt mezi islámem a africkou civilizací), mezi Indií a Čínou, mezi indickou a islámskou civilizací atd.

Huntington rozdělil svět na celkem devět civilizačních okruhů:

- Křesťanský (zahrnující Evropu, Severní Ameriku a Austrálii – výraz křesťanský neznamená, že by šlo o oblast s vyšším procentem křesťanů než v jiných částech světa)
- Pravoslavný
- Latinskoamerický
- Islámský
- Africký
- Indický (hinský)
- Buddhistický
- Čínský

Při pohledu z České republiky se zdá, že Huntingtonův pohled je hodně ovlivněn tím, že se dívá ze Spojených států. Velká část obyvatel střední Evropy by kupříkladu řekla, že jim americký životní styl a americká mentalita nejsou o nic bližší než ruské. Je také otázka, zda lze všechny africké kultury a životní styly spojit do kolonky „africký“. A rýsují se další otázky. Nicméně základní vymezení to poskytuje.

Mohou žít civilizace vedle sebe?

- › Petr Robejšek: Války mezi civilizacemi nemají pravidla
- › Přirozená tendence podporovat vlastní civilizaci
- › Permanentní válka civilizací nebo mír
- › Dva potížisté
 - Západ
 - Islámský okruh
 - › Islám před rokem 650?
 - › Mince
 - › Orientace svatyní
 - › Prorok
 - Nejpravděpodobnější výklad: Vynikající válečníci průběžně vyvíjeli ideologii
 - Ještě v 16. století nebyl islám pokládán za zpátečnický, primitivní atd.

Svět, který je globální a který je zároveň rozdělen do civilizačních okruhů, je ovšem receptem na katastrofu. Řekli jsme si, že hranice civilizací plodí fundamentalismus. Jenže globální média znamenají, že hranice civilizací jsou všude. I kdyby byla úplně zastavena migrace, každý má chytrý mobilní telefon. Žijeme ve světě, kde je možné, aby dcera pastevecké rodiny za Afghánistánem utekla do Velké Británie, točila tam pornofilmy a naprosto tak ničila společenské postavení širokého příbuzenstva.

Je tedy mnoho důvodů k nenávisti. A jestliže je velmi obtížné dodržovat základní pravidla i v běžných válkách, tím spíš je to nemožné ve válkách mezi civilizačními okruhy, kde strany nesdílejí ani základní hodnoty.

To si uvědomují mnozí, a proto z Číny i dalších civilizačních okruhů zaznívají hlasy po vybudování řádu, který budou charakterizovat slušné vzájemné vztahy i absolutní respektování pravidel těch druhých. Země Evropanů, země konfuciánců a země lidožroutů – každý podle svého – mohli bychom prohlásit s nadsázkou.

Tomu ale brání dva potížisté – Západ a islám. Ty dva civilizační okruhy k sobě mají podle všeho mnohem blíže, než si připouštíme.

O skutečném původu Islámu toho ovšem mnoho nevíme. Nevíme ani, do jaké míry je pravdivý příběh o Mohamedovi, jak ho popisují islámská svatá Písma. Korán byl totiž „sjednocen“ a redigován kolem roku 650 a kalif Uthmán tehdy nechal vyhledat a zničit všechny dosavadní spisy. Byl úspěšný. Nic staršího se skutečně nepodařilo objevit. A všechny ostatní islámské spisy jsou mladší.

A otevírá se řada otázek:

- Nejstarší islámské svatyně nejsou orientovány k Meccě, nýbrž k chrámovému komplexu Petra.
- Použitá syntaxe naznačuje, že minimálně část Koránu vznikla překladem z aramejštiny.
- Na prvních mincích vydávaných muslimskými panovníky je půlměsíc i kříž.
- Byzantští kronikáři, kteří referují o muslimských nájezdech, žádného Mohameda nezmiňují (ani jinou postavu, která by se mu podobala).

A další a další.

Je tedy docela možné, že se původně jednalo o bojovnou křesťanskou sektu, která se později ustavila jako samostatné náboženství, aby se jasně odlišila od náboženství dobytých území.

Tak nebo onak, nemůže být pochyb o tom, že muslimové vždy byli naprosto famózními válečníky a že jim Evropané nedokázali čelit. To proto, že se v evropském dějepise neučí o bitvách, jako byla třeba ta u Jarmúku, kdy se proti nastupujícímu islámu spojily Byzanc a Perská říše, postavily impozantní 200tisícovou armádu a ta byla zmasakrována řádově 10x menší muslimskou armádou. Známe jen bitvu u Moháče, protože v ní přišel o život český král.

Evropané dokázali muslimy porážet jen tam, kde měli drtivou technologickou převahu, což byl případ první křížové výpravy a většiny střetnutí po třicetileté válce.

Ještě daleko drtivěji muslimové vítězili nad obránci buddhistické, indické a africké civilizace. Že nebyla dobytá a islamizována i Čína, to je spíš otázka štěstí a shody okolností než čeho jiného.

Když se takováto civilizace vrací ke svým historickým kořenům, logicky tím vzniká hrozba pro celý svět. To s předstihem viděl i Samuel Huntington, když psal o tom, že hranice islámu jsou krvavé. Opravdu jsou.

Neměli bychom ale islám vnímat jako něco nutně primitivního a zpátečnického. Až do 16. století v žádné evropské kritice nic podobného nezaznívalo. Islám byl vnímán jako nepřítel, ale nikoliv jako nepřítel zaostalý.

John Mearsheimer: Liberální hegemonie

Všechny státy světa mají povinnost:

- Mít stejný ekonomický systém
- Mít stejný politický systém
- Být stejně zapojeni do systému mezinárodních organizací

Kdo to odmítá, ten ohrožuje USA

Druhým potížístou je západní civilizace. Její expanze byla v minulosti poháněna dvěma faktory:

- A) Vysoká porodnost. Evropané museli osidlovat další a další části světa, protože se do Evropy všichni nevešli.
- B) Zisk. Ambice zbohatnout byly větší, než umožňovalo evropské hospodářství. Čím více obchodních společností vznikalo, čím více bylo akceptováno, že zvyšování zisku je morálně přijatelné, tím víc Evropané expandovali. Oskar Krejčí správně připomíná, že obchodní lodě byly i válečnými loděmi. Obchodní společnosti byly i dobytelskými společnostmi.

V protikladu k velmi rozšířenému názoru nebyla expanze poháněna křesťanstvím. Snad kromě dobytí německých zemí a později Baltu. Dokonce i křížové výpravy byly fakticky spíše obranné, tedy vedené cílem vytvořit nárazníkové pásmo mezi Saracény a Byzancí. Jakmile bylo toto pásmo vytvořeno, křížáci už žádné další výboje nepodnikali. Pokud byli aktivní křesťané zapojeni do dobývání dalších světadílů, tak dobyvatele spíše mírnili.

Dnes se v Evropě ani Americe nerodí příliš mnoho dětí a jakkoliv Západ s oblibou šíří politickou korektnost, není to důvodem válek. Zrodilo se ale to, co americký politolog, profesor Mearsheimer označuje jako „liberální hegemonie“. Jde o to, že ve všech zemích musí panovat takové politické a ekonomické uspořádání, jaké určí Spojené státy americké. Pokud by se tak nestalo, znamená to pro USA přímo ohrožení. Proč přímé ohrožení? Protože Amerika je plná nespokojených lidí a tyto skupiny nespokojených lidí by se mohly spojit s někým zvenčí. Existuje-li mimo USA něco naprosto nezávislého, představuje to nebezpečí. Ideologie liberální hegemonie tak neustálé útočné války vlastně zdůvodňuje strachem z nižších tříd ve vlastní zemi.

Máme tu ideologii stejně výbušnou jako islám. Ovšem ne tak trvanlivou. Koncepte liberální hegemonie je záležitostí jedině, maximálně dvou generací.

Huntington: Krvavé hranice islámu

- › Permanentní krvavé konflikty na všech civilizačních hranicích
- › Džihád – systematické úsilí o nastolení nadvlády
- › Čilá spolupráce – Západ – radikální islám
- › Radikální vždy znamená návrat do minulosti (Bid'ah)
- › Skvělí válečníci (Jarmuk, conquista, Ajn Džalút, Moháč...)

Však také není náhodou, že agresivita Západu a džihádu jdou tak často ruku v ruce. Kdekoliv na světě dojde ke konfliktu mezi islámem a neislámem, Západ stojí na straně Islámu. V Africe, v Indii, v Rusku, v Číně, v buddhistických oblastech... a to včetně podpory těch neradikálnějších násilných směrů, od kterých se velká část muslimů drží dál. Tato podpora ale rozhodně není vzájemná. Džihádisté jen s chutí využívají hlouposti nevěřících.

Jedním z problémů islámu (a vlastně problémů pro celý svět) je koncept Bid'ah (inovace), který říká, že nejhorším hříchem je jakýkoliv pokus o změnu náboženství, morálky či životního stylu (pokud se nejedná věci čistě technické nebo pokud to neslouží k účinnějšímu dobývání světa). Islámský svět je tak do značné míry držen v 7. století a ani učenci působící na současných britských univerzitách například neodmítají otroctví (i pro současnou dobu).

Jenže držet se vlastních civilizačních kořenů v tomto případě znamená také džihád, prosazování šarije, pohled na nemuslimy jakožto bytosti nižšího druhu atd. Což je v globálním světě hrozbou pro všechny. Na druhou stranu je zřejmé, že mnohé islámské vlády, které ve svých zemích

vymáhají islámské právo se vší tvrdostí, se dokážou navenek chovat velmi pragmaticky. Možná i včetně toho, že zastaví financování radikálních skupin v jiných zemích.

Takový je současný stav a je otázka, jaký bude další vývoj. Podaří se přimět islám, aby opustil koncepci džihádu? Nestane se naopak, že se nakonec prosadí i v Číně? Jak to ovlivní další generace technologií, včetně těch zaměřených na lidský mozek?

V každém případě ale víme, že posuzovat jiné civilizace podle našich měřítek a dávat jim nálepky jako „komunismus“ nebo „diktatura“ nebo „demokracie“ je známkou hlouposti a neznalosti.